

Horgas Béla csodái

A copyright-ot jelölő bekarikázott „C” betű mögött álló nevek olvasása alapján is megállapítható lenne: Horgas Béla szereti a kollektív munkát. Leggyakrabban feleségével, Levendel Júliával olvashatjuk együtt a nevét. A Levendel-Horgas páros (József Attila világgépével foglalkozó könyvük, vagy a nem didaktikus verselemzésekre vállalkozó *Nyomolvasás* után — és most csak az emlékezet tárházából azonnal előbányászható két kötetet említem) válogatói feladatára szövetkezett. *Ez most a divat* — hirdeti a kézbeillő, izléses, papírkötésű könyvecske. Ám, aki vidám, csacska szórakozásra vágyik — ugyancsak csalódik.

Huszonkilenc szerző harmincöt írása tudatos, szigorú és fel nem cserélhető sorrendben tolmácsolja a Horgas—Levendel páros gondolatait erről a több évszázados műltra tekintő valamiről, ami mindig változik, ami mindig visszatér, s ami mindig valami más, egyszóval divat.

A huszonkilenc szerző — szociológus és író, történész és nyelvész, költő és formatervező, valamint Karinyth Frigyes és Kosztolányi Dezső, a kötet két valóban halhatatlanja — éppen a következetes és a célt ismerő szerkesztés következtében egymást kiegészítő, egymással egyetértő, olykor vitázó, de mindenképp pazarul szikrázó olvasmányt produkál.

Sorra venni a harmincöt alkotót nemcsak lehetetlen és fölösleges, hanem élvezetromboló is. Mert a kötet lapozgatása közben új és új vonásai tárulnak fel a divatnak, olyanok, amelyekre bizony gyakran nem is gondolunk. S így felfedeznek, kalandnak hat, amikor Hanák Péter arról ír, hogy egy társadalomban a divat túl gyakori változásai azt jelzik a történészeknek: az izlés- és véleményformáló elitcsoport elégedetlen a fennálló renddel, de valóságosan lázadni — nem mer. **Eörsi István** irodalmi ihletésű mitalanulmányában arról szól, hogy a konzolidált társadalmak támasza és talpköve, a normális ember — nem ismerve el az ellentéték hatalmát — miként vált (persze pontosabb lenne a jelenidejű fogalmazás) a normák kalitkájának szigorú őrzőjévé. Gróf Mária egy beszélgetés ürügyén írja: „Az átfutó áramlatok ma jószerivel

csak azt a szerepet töltik be, hogy megnehezítsék az emberek és a dolgok lényegi, józan viszonyának kialakulását.” Grétsy László pedig a divatszavakat veszi görcső alá, és szinte elméleti fontosságú az a megállapítása, hogy a divatszók jórésze nyelvészetiileg kifogástalan, csupán „az a baj velük, hogy tisztavirágéletük alatt egyeduralomra törnek”.

Hajlandó vagyok belátni, hogy minden kiemelés valahol igazságtalan és nem utolsósorban szubjektív. Hiszen nem szoltam a kötetben szereplő Weöres Sándor, Orbán Ottó, Mécsöly Miklós vagy Békés Pál gondolatairól, üzeneteiről és nem említettem a válogatást záró Levendel—Horgas négykezest, a *Nimfák és boszorkányok*-at.

(Ez most a divat. Gondolat. 252 oldal, fűzve 23 Ft.)

Nem akad a világirodalomban költő, író, alkotó, akit meg ne kapott volna a sötétség titokzatossága, amikor útjára indul a gondolat. *Az éjszaka csodái* a „Magyar Irodalom Gyöngyszemei” sorozatban jelent meg, benne évszázadok gondolatait fűzte kilenc ciklusba Horgas Béla. Az egy híján négyszáz vers — száztizenkét költő hangján — ha lehet, még az előbbinél is nehezebb feladatot ró az ismertetőre, s Horgas Béla értő, szerető gondoskodása nélkül pedig lehetetlen is lenne. Ám Horgas az éjszaka fűzérére gyűjti kedves verseit, s miközben az ábrándozásra hajlamosító bíbor, vagy szürke alkotmányban, a teliholdnál vagy a koromfekete éjben, a nyáresti csillagos éjszakán vagy az álmat nem hozó vak feketeségben szabadon ficánkol a száztizenkét költő képzelete, miközben didergő, félelemmel teli vacogásokról, versbeöntött magányokról olvashatunk — a szerkesztő biztos ösztönrel, s még biztosabb tudattal fogja kezünket, hogy vezessen a költészet csodái között. A nagy magyar

klasszikusok éjszaka-versei itt jól megférnek, egymásra rímelnék a közelmúltban elmentekkel és a ma élőkkel.

Sohasem olvastam verseskönyvet elejétől végéig. Mindig lapozgattam, vissza-visszatértem egy-egy nekem szóló sorhoz, egy általam szebbnek ítélt vershez, ahhoz viszonyítottam más költeményeket. A versek gondosan megkomponált sorrendje először hidegen hagyott, felfedezni, kutatni magam szerettem. De most először hagytam magam vezetni. Izgatott, hogy Babits és József Attila után mit és hogyan mond a fiatal romániai magyar költő, Adonyi Nagy Mária, hogy Füst Milánt miként követheti Petőfi Sándor? A megdondolt gondolat Horgas Béla csodája: az alkoholyattól a „csörömpölő reggeli” ontja és ontja a verseket, amelyek szinte egytől egyig valóban gyöngyszemek. A kötet első költőjétől, a címadó Weöres Sándortól — az utolsó Simon István-versig egyre inkább az a meggyőződés hatja át az olvasót, hogy ezt a válogatást csak így, csak ezekkel a versekkel és csak ebben a sorrendben lehetett megkomponálni. Mert csak így lehet teljes. Mert Horgas versértése, versszerete, költészet-tisztelete meggyőző és lenyűgöző.

(Az éjszaka csodái. Antológia. Kozmosz. A Magyar Irodalom Gyöngyszemei. 402 oldal, kötve 29 Ft.)

Hátra van még egy könyv, egy gyermeklapozó, ahol Horgas Béla egyedül viseli a szerző, a költő ódiáját. S bár, ha a gyermekirodalomról esik szó, Horgas „jegyzett” szerző, az *Állat-élet-képek* tíz, elkülönült versszakából ezúttal hiányoznak az igazi ötletek. A két éven felülieknek ajánlott lapozóban sikertelennek hat, ha azt olvasom rögtön az első versben: „Minden medve szereti / a málnát és a mézet. / Medvéknél ez jól bevált / bár furcsa világnézet”. Persze fel-felcsillannak szellemes ötletek, újszerűen egymásra rímelő sorok, mégis az az érzésem, hogy a gyerekek körében ezúttal Balogh István Péter mozdulatlan, álló-állatképei aratnak majd nagyobb sikert.

(Horgas Béla—Balogh István Péter: Állat-élet-képek. Móra. 6 tábla, kötve 28 Ft.)

Murányi Gábor